
T O M

DOOR

WILMA

„Maak ons vrij van alle vreezen, Heer, opdat er in ons hart plaats moge komen voor U, die door uw onbegrijpelijk groote liefde, macht hebt de deur van ons hart open te houden, opdat zonder schade binnen zou kunnen komen, wat verdwaald is en verdorven.”

Uit de groote stad, waar het leven den nacht zijn stilte niet gunt en zijn warme donkerheid, . . . plotseling overgeplant in het verre, vreemde buiten, waar zelfs de dagen schijnen te slapen! . . . „dat houd je nooit uit,” zeiden Netty's vriendinnen.

„Met Jaap wel,” lachte Netty onbezorgd, „en ik heb de handen vol met mijn twee kleuters.”

Jaap had gesolliciteerd, was schoolhoofd geworden op een boerendorp. De school lag tusschen weilanden, met peppelen en knotwilgen omzoomd, met kleine groene weggetjes tusschen hoogopgaand elzenhout, door braam en kamperfoelie overslingerd.

Verderop lagen de korenakkers, ongemeten, lichtelijk stijgend naar de verre, blauwende bosschen, . . . een land van ongekende heerlijkheden.

Zóó vonden ze het op den zomerdag, toen ze met een auto van het naaste station in de richting van hun dorp trokken, langzaam voortschuivend achter twee hooggeladen, schuddende hooiwagens, die ze op den smallen grintweg niet konden passeeren.

„Dat is het begin,” zei Jaap met zijn zonnigsten lach.

„Dat is het begin,” lachte Netty terug, „en het begin is goed.”

Toen ze eindelijk aangeland waren, vonden ze hun zwaren meubelwagen voor de deur, maar eer ze aan 't werk togen, liepen ze al de kamers rond, en vonden een uitzicht op den bloeienden tuin, een uitzicht op de groene weiden en een uitzicht over de akkers waarop het koren al goudelend den oogst nabij was.

Vlak achter het huis lag het schoolgebouw met zijn plein vol fleurige kastanjes, en zijn kijk op het naaste huis, de boerderij van Dirk de speelman.

Voor de hoog-geboogde, open schuurdeuren stonden de hooiwagens. De geur van het hooi spreidde zich over de velden in de stovende Junizon.

„Het begin is goed,” zei Netty.

Maar wat een wonderlijk leven was dat hier, waar alle geraas plotseling had opgehouden en alles langzaam ging, langzaam moest gaan, omdat het echte leven zich toch nooit laat haasten!

„Ik wist het wel,” zei Jaap, „en hier vind je ook de rust om dicht bij elkander en bij de menschen te komen. Je word hier gedwongen elkander aan te zien.”

Ja, natuurlijk, als je elken avond Dirk de speelman met zijn harmonica op een eikenstob in den wal zag zitten, zijn vreemden, grooten kop over het instrument gebogen, terwijl hij er de wonderlijkste melodieën uithaalde, verscheurend van weemoed!

Was dat de sterke, ruwe kerel, dien je 's middags op den hooiberg had zien staan, met zijn gespierde armen den hooivork hanteerend, stapelend en schikkend, tot de berg oprees, hoog en machtig, een vesting en voorraadschuur tegen den winter?

Daar had je ook Pietertje Post, het oude tooverheksje uit de Kamp, waar de kinderen het niet op begrepen hadden, die 's avonds, als je er het minst op verdacht was, aan de deur kwam rammelen om wat aardappelen en wat koffie. En Hend Holt niet te vergeten! de zwerver, die elken Donderdag met zijn marsje den tuin in kwam sloffen om zijn warme maal eten, zooals hij bij den vorigen meester ook gewend was. Meestal was Hend Holt dronken, en liep, dreigend met gebalde vuisten tegen denkbeeldige vijanden te razen; maar hij deed geen mensch kwaad.

Verder was er een gemoedelijk, praatgraag winkelvrouwtje, dat elks geschiedenis kende en met elkeen meeleeftde; de heele buurt was 's winters op haar voorraadschuur aangewezen, want het kerkdorp lag een half uur ver.

Het ging hier om „de twee of drie,” maar elk van deze twee of drie had zijn geheel eigen openbaring van leven, was als een open-geslagen boek, waarin de ander lezen kon als hij maar liefde genoeg had en geduld om het dikwijls vreemde schrift te ontcijferen.

Jaap bezat die liefde en dat geduld, en Netty begon stilaan met hem mee te lezen en schoon te vinden wat ze las. —

Heerlijk ook was het, zooals haar twee jongens Alf en Jaapje groeiden van dit leven in de ruimte. Jaapje vooral was niet meer te herkennen, na dat eerste half jaar buiten.

„Wacht maar tot de winter komt,” zeiden de vriendinnen. „Je kent het dorpsleven pas in al zijn afgeslotenheid, als je er een winter hebt meegemaakt.”

Maar och, de winter! Die telde hier in 't geheel niet mee. Zooveel ongestoorde leesavonden, zooveel tijd over voor Alf en Jaapje! En wat een beleven van zilveren maannachten over besneeuwde velden! Wat een heerlijkheid van bonte kleine vogels, roodborstjes en vinken en meezen! Moeielijkheden waren er ook! maar die nam je o zoo gaarne op den koop toe: de pikdonkere avonden, de tochten met de stallantaren langs de modderwegen, de schrik voor Hend Holt, die altijd storm- en regendagen voor zijn zwerftochten scheen uit te kiezen, en soms dronken en druipend voor de achterdeur stond.

Jaap lachte om alles, want Jaap wist voor alles en iedereen raad.

Ja, behalve voor zijn eigen broer, Tom!

Tom met zijn onrustige oogen, die zich soms plotseling vast konden zetten in harde opstandigheid. Tom, die van klein kind af precies had geweten, wat hij niet wilde, maar zich nooit zeker had gevoeld van wat hij wel wilde; altijd vol plotseling opduikende plannen, die hij even snel weer verwierp, nooit en nergens vast te houden, vol vreemde, donkere driften, zacht van hart en zwak van wil, met ongebreidelde vrijheidsbehoefte als een steppenpaard.

Nauwelijks had hij zich plichtmatig aan werk gebonden, of de onrust begon zich als angst van hem meester te maken; hij vocht, en wist zich al gevangen, nog vóór hij had kunnen beginnen met het gevecht; 't zat in hem, zooals in den vagebond, die zich liever als een hond aan den weg te sterven legt, dan in fatsoenlijke opgeslotenheid zijn leven te eindigen.

Zóó was Tom!

Wat Jaap ook gedaan had, om hem tot rustigen arbeid te brengen, alles was op een mislukking uitgelopen.

Tom was aan 't zinken, dat bleek duidelijk aan de kameraden die hij zich in den laatsten tijd koos.

Door Tom viel ook de eerste schaduw over het leven van Jaap en Netty.

In een van zijn onrustige buien had hij de teugels weer over de paarden gegooid en was op hol geslagen.

Maar toen hij ditmaal tot stilstaan kwam, was het als gevangen man, die was gaan nemen, waar men hem niet meer gaf, en in blinden haat tegen den man die hem wou binden zijn mes had getrokken.

Voor de wet was Tom een dief en moordenaar geworden; voor Jaap en Netty was hij de vreemde, tuchteloze zwerver, die maar niet tot rust kon komen, en even zeker als hij dit gedaan had, ook zijn laatste stuk brood zou gedeeld hebben, met wie nog minder had dan hij.

Voor God was hij een dief en moordenaar, niets meer of minder; maar God heeft lief, dat maakte het groote verschil.

Als Tom God maar kon ontmoeten, dan zou hij genezen van uit zijn diepste diepte, waar de dief en de moordenaar woonde.

Maar nu zat hij opgesloten als een wild dier in zijn kooi en mat de engte van zijn cel met den harden, opstandigen blik in zijn oogen, die hem ontoegankelijk maakte voor ieder, die hem met zachtere, betere gevoelens trachtte te naderen.

Elke maand ging Jaap hem bezoeken, van elk bezoek keerde hij terug met dienzelfden, harden opstandigen blik.

„Zie je, Netty,” zei hij de eerste maal, „als ik in zoo'n kleedij moest rondloopen, zou ik het laatste greintje zelf-respect, dat ik misschien nog over had, verliezen. Juist de simpele daad van het

eerlijk verzorgen van zichzelf, kan een daad voor God zijn, een eenvoudige hulp, die God zelf een mensch in handen geeft, om een nieuw begin te maken, het begin, dat ieder mensch maken kan, als hij om Godswil zijn geschonden zuiverheid en zijn gebroken energie zou willen herstellen.

Zoo, met zijn schande als een dagelijksch kleed om zich heen, moet een mensch, die niet heelemaal gevoelloos is, wel onherstelbaar gekrenkt worden. En dan de wandelplaats!" Hij teekende snel met zijn vinger over de tafel „en dat is zóó groot, Netty, zóó klein! Luchten noemen ze dat!"

Netty rilde. „Maar Jaap, hoe kan hij er dan als een beter mensch uitkomen! want dat is toch de bedoeling?"

„Dat is niet de bedoeling," beet Jaap grimmig, „dat weet je ook wel! Zoover willen ze komen, maar zoover zijn ze nog niet! De bedoeling is vergelding; zooveel gewicht aan leed als het gewicht aan schuld bedraagt. Tom's gewicht aan schuld! Kan jij, kan iemand dat berekenen, Netty?"

„Houd op, Jaap!" smeekte Netty bleek.

„De menschen, met wie hij te maken heeft, zijn zoo goed als ze zijn kunnen, zijn dürven," zei Jaap iets zachter, „en de verbeteringen, maar och, die gelden niet de harden, opstandigen, zooals Tom!"

Toen dook hij met zijn hoofd tusschen zijn handen. Netty zag de tranen druppelen op de tafel. — Na dien tijd sprak ze er nooit meer over tegen Jaap; alleen vroeg ze bij zijn thuiskomst: „Hoe was het?" waarop Jaap onveranderlijk de schouders ophaalde en even later zei: „Hij laat je groeten, Netty."

Maar de tijd kortte toch op. Toen de Kerstklokken luidden, was er zooveel van den wachtensduur verstreken, dat ze de weken konden gaan aftellen.

Toen kwamen ook langzamerhand de woorden weer; bij Netty 't eerst op een morgen, toen ze het gordijn voor haar slaapkamerraam wegschoof en den naakten wintertuin, wit en warm gedekt, de boomen besneeuw-bloesemd zag in vreemde, zware pracht! Neen maar, dat oude hek naar den grintweg! de posten hadden hooge, witte kaboutermutsen op en het grauwe schuurtje met zijn hoekige dak droeg een zachte, effen glinsterende vracht. Alles volgestoven,

alles blank en licht! en de zon brak door! „O Jaap, wat ziet Tom nu?”

„Tom ziet door een hoog smal raampje een streep licht,” zei Jaap grimmig.

„Maar de zon, Jaap, hij kan toch weten, dat de zon schijnt!”

„Ja, liefste . . . ja . . .”

Op een Januarimorgen ontdekte Netty de eerste meizoetjes tus-
schen 't gras.

Ze stond er zoo lang en bewegingloos naar te kijken, dat Alf,
die in zijn vrij uurtje na schooltijd bezig was een konijnenhok voor
Jaapje te timmeren, naast haar kwam staan.

„Waar kijk je toch naar, moeder?”

„Naar de meizoetjes, jongen!”

„Die heb je toch al zoo dikwijls gezien!”

„Ja Alf, maar de eerste meizoetjes, waar je 't meeste naar heb
verlangd.”

„Stel je eens voor, dat je ergens opgesloten zat en dat je er geen
een te zien kreeg, terwijl je wist dat ze er waren! de eerste, Alf!

Al had je ze vroeger honderd- en duizendmaal gezien, dan zou je
naar de eerste verlangen, zooals je nog nooit in je leven naar iets
verlangd had.”

„Ja . . .” zei Alf nadenkend, „daarom wil vader natuurlijk ook
nooit, dat de jongens meikevers vangen en in een doosje doen,
of dat ze vinken aan den lijnstok vangen. Jan Rekkers z'n vader
doet 't. Eigenlijk is 't gemeen!”

Toen Netty binnenkwam, stond Jaap voor 't raam. „Wat zag je
toch?” vroeg hij.

„Tom . . .” zei ze bedroefd.

Jaap keerde zich af zonder een woord. —

— Nog zóóveel, . . . zóóveel dagen . . .!”

„Ik heb heel in de vroegte een grutto gehoord,” vertelde Netty
op een morgen aan 't ontbijt.

„Ik ook, moeder,” schoot Alf uit, „grutto . . . grutto . . . grutto . . .”
riep hij, zóó duidelijk.”

„Grutto, grutto, grutto,” schaterde Jaapje na.

Toen lachten ze allemaal, Jaap voor 't eerst zonder bitterheid,
toen hij aan Tom dacht.

— Neen maar! wat die lijsterbes van 't jaar een groote, zilvergrijze knoppen maakte met een bloemtros in iederen knop! De kamer stond vol met elzen- en wilgen-katjes, purper en zilver grijs.

„O Jaap”

„En dat Tom hier doorheen moet,” barstte Jaap uit, „Tom met zijn bandelooze natuur in 't voorjaar, als 't leven zich gaat bewegen. Hij loopt met zijn hoofd tegen den muur, of hij wordt zoo hard als een steen.”

„Het is gauw voorbij, Jaap, nog veertien dagen; en dan natuurlijk bij ons.”

„Natuurlijk bij ons, dat spreekt vanzelf.”

De peppelen stonden goud tegen de blauwe lucht, de weiden, als spiegels van den hemel, goud van bloemen; de zwarte, vechtende Sleedoorn wachtte onder de blanke betoovering van zijn sneeuwbloesemkleed aan den wegkant, terwijl de wind de frischgroene slank opgeschoten rogge tot zijn speeltuig koos; en hoe bont van vreemden bloei was het fluweelen moskleed, over de voeten van de nog naakte eikenstruiken! hoe jong en liefelijk in hun aarzelend beginnen klonk het zingen van de lijsters in het geboomte rond de hofstede! —

— Toen ging Jaap voor 't laatst naar de stad.

„Oom Tom komt weer een poos bij ons logeeren,” zei Netty tegen de kinderen.

De kinderen vonden dat heel gewoon. Oom Tom kwam altijd onverwacht en ging even onverwacht weer heen.

Toen de trein binnen was, ging Netty voor het raam staan dat uitzicht had op den grintweg, en schrok, toen ze hem zag komen, eerder dan ze gedacht had.

Tom een hoofd grooter dan Jaap, maar vermagerd, met een vreemde wankeling in de hoogheid van zijn gang.

Ze vloog naar buiten hem tegemoet; toen zag ze, dat zijn open oogen gesloten waren naar den grauwen muur, die zoo lang om hem heen geweest was.

Al haar zorgvuldig gekozen woorden van wederkomst bleven ongezegd. Ze kuste hem op 't voorhoofd, en dacht aldoor onder 't

binnengaan : „Tom, de zon is om je hoofd en over je schouders, het is Lente, Tom, zie je 't niet?”

Gelukkig dat de maaltijd gereed stond, dat gaf afleiding.

Jaapje kende zijn oom niet goed meer, maar Alf zat hem met zijn groote oogen oplettend aan te zien. „Oom Tom,” zei hij plotseling, „kan je nog net zulke mooie rietfluitjes maken als vroeger?”

Tom gaf geen antwoord. Hij keek Jaap aan, en van Jaap naar de kinderen, hij keek naar buiten, toen rees hij plotseling op, hoog als een lang-ingehouden schreeuw en ging de kamer uit.

„Kom vent,” fluisterde Netty, terwijl ze verschrikt naar Jaap keek, „Oom Tom heeft gereisd, hij is moe! Laten we vlug afeten.”

Alf bukte zich over zijn bordje en stopte zijn hoog-opgestapelden hap in een wijd-open mondje. Natuurlijk moest Jaapje hem nadoen. „Voorzichtig, voorzichtig,” maande Netty, toen Jaapje zich bijna verslikte.

Even later stond Jaap ook op. „'t Wordt wel beter,” troostte Netty.

— En ja, Tom werd na een paar dagen rustiger en de mensen in de buurt gewenden er weer aan den plotseling teruggekeerden man langs de wegen te zien gaan. Hij vertoonde zich bij niemand in huis, sprak ook met niemand, tot hij, op een zomeravond, toen de laatste vracht hooi het erf van Dirk den speelman was opgereden, de weemoedige muziek van de harmonica hoorde.

Toen sloop hij den weg over en ging naast Dirk op een eikenstob zitten met het hoofd in de handen.

„Bin ie daar weer?” was alles wat Dirk zeide.

Tom bleef luisteren tot Dirk opstond en naar binnen ging. Toen stond hij ook op en keek lang over de velden, naar de verre bosschen.

Of de mensen iets van Tom's geschiedenis wisten?

Op een morgen, terwijl Tom in den tuin aan 't werk was, keek Pietertje Post, het oude tooverheksje, door een opening in de haag.

„Bin ie daar weer?” schreeuwde ze hem toe.

Tom schrok, gooide zijn schoffel neer en liep, zonder een woord te zeggen, naar binnen.

„Nog grutsch ook,” krijschte het vrouwtje hem na en balde dreigend haar zwart-gevoorde vuistjes.

Tom was stil, dien middag aan tafel, over 't geheel stiller dan een paar weken geleden, meenden Jaap en Netty, ietwat onrustiger ook. Hij werd sterker, het werd tijd dat hij werk vond, dat bij zijn aanleg paste. Vreemd was het dat Alf en Jaapje niet vertrouwelijker met hem werden.

„De kinderen voelen iets vreemds in hem,” zei Jaap, „ze weten niet, wat; de kinderen moeten het nooit weten. Als Tom ons aanziet, denkt hij aan dien vreeselijken tijd, dan voelt hij den muur, ik zie het in zijn oogen. Als Alf het ook weet, is er voor Tom nergens een veilige plek meer.”

Maar nu gebeurde het op een morgen, dat Renger van den speelman, Alf's vriendje, op het speelplein druk met Alf liep te redeneeren in plaats van te spelen.

„Jouw oom heb gisterenavond weer bij ons gezeten, en hij heb zelf ook op de harmonica gespeeld,” zei Renger.

„Ja,” bevestigde Alf trotsch, „oom Tom kan van alles! Moeder zegt, dat hij nog te moe is, hij heeft gereisd, weet je, maar anders!”

„Nou maar,” smaalde Renger, „Jan Rekkers zegt, dattie in de gevangenis heeft gezeten.”

„Dat liegt ie,” schreeuwde Alf, „en de gevangenis, dat is 'n dood, stomp ding, daar moesten ze niemand instoppen, zelfs de allerstoutste niet!”

„En als je dan bijvoorbeeld iemand vermoord heb?”

Pats!! . . . „mijn oom heeft nooit iemand vermoord en ik zal 't tegen vader zeggen,” dreigde Alf woedend.

„En ik zal 't ook tegen mijn vader zeggen en jouw oom heb toch lekker in de gevangenis gezeten,” schold Renger, terwijl hij Alf zijn pats teruggaf, en eer hij 't wist op den grond lag, met Alf boven op hem, die sloeg, waar hij maar raken kon. In verschrikte belangstelling schoolden de andere kinderen om hen heen.

De onderwijzeres trachtte de jongens te scheiden, het gelukte niet. Toen riep ze Jaap.

Een enkel, door Renger uitgehijgd woord was voldoende om hem alles te doen begrijpen.

„Alf . . . !” riep hij.

Alf liet onmiddellijk los; hij sprong op en vloog zijn vader voorbij, regelrecht naar huis.

Jaap hielp Renger overeind. „Gepraat van ouderen natuurlijk weer,” dacht hij mismoedig, en nam hem mee naar binnen om tot bedaren te komen.

Hij wist niet dadelijk, hoe hij deze zaak gezond moest maken, omdat hij zelf nog te bedroefd was over Tom; maar van één ding was hij zeker: de schaduw van den gevangensmuur was over de kinderen gevallen, een donkere plek, die door glans van liefde weer verhelderd moest worden.

„Renger,” zei hij, „jij en Alf zijn altijd goede vrienden geweest. Jij hebt Alf verdriet gedaan en Alf heeft jou kwaad gedaan. Geef elkaar straks de hand als flinke kerels. Vanmiddag mogen jullie een poosje extra teekenen, dat doen jullie immers zoo graag?” . . .

„Wij, kleine, kortzichtige mensen,” zei Jaap een paar dagen later. Het was op een Zondag, een warme Julidag; hij zat met Netty onder den kastanje, Tom stoeide wat met Alf en Jaapje achter in den tuin.

Achter de beukenhaag zagen ze het korengoud op schoven als een processie stil en gelijkmatig optrekken over het golvende land naar de verre bosschen, een processie waar geen eind aan kwam; het was of er telkens een nieuwe schoof van achter de haag oprees, verrassend schoon, die zich aansloot bij den stoet, met zijn lichtelijk wuivende halmen als een zacht gezongen pelgrimslied.

„Wat is het mooi!” zuchtte Jaap, „en wat zijn we toch armelijk kortzichtig!”

„Kijk eens naar Tom! Weet je nog, Netty, dat we zeiden: „De kinderen mogen het nooit weten! en sedert Alf het weet, is zijn houding tegenover Tom totaal veranderd. Alf laat zich nu niet meer afwijzen; hij vervolgt hem niet meer met zijn vragende oogen, hij sleept hem mee in al zijn jongensplezier, en Jaapje volgt hem getrouw. Tom krijgt weer levensmoed!”

Inderdaad, Tom liet zich trekken! Er kwam weer glans in zijn oogen; achter het kind verzonk de zware angst van het nieuwe begin, dat toch eenmaal gemaakt moest worden. Maar met het leven keerde ook de onrust van het leven terug. „Tom, Tom, eerst als je

rust vindt in God, ben je veilig voor het leven, eerder niet!"

„Ik moet aan 't werk,” zei Tom op een morgen, met den ouden, harden, opstandigen klank in zijn stem, „ik moet aan 't werk, anders gaat 't verkeerd! En ik wil ook werken, ik wil trachten al de stukken van mijn gebroken leven te verzamelen; van achter de gevangenis-muren moet ik ze bijeenrapen, maar ik wil het probeeren, voor jullie, voor Alf en Jaapje.”

„Voor God, Tom, voor God!”

„God, die mijn leven in stukken heeft gebroken?”

„Brak jij het dan zelf niet, Tom?”

„Neen Jaap, zwijg daarvan,” barstte hij hartstochtelijk uit. „Als ik was zooals jij, zou ik het immers nooit gedaan hebben! Waarom ben ik niet zooals jij? Waarom ging ik van klein-kind af al kapot van onrust?”

„Je hebt gelijk,” zei Jaap zacht, „God hééft het ook gedaan, God heeft toegelaten, dat jij je leven in stukken brak; Hij heeft je niet tegengehouden, Hij wil iets heel nieuws van je maken, Tom.”

Tom trok zijn wenkbrauwen hoog op. „Als ik maar eerst werk heb,” zei hij dof, „ik moet werken, anders raak ik aan de zwerf; het leven roept en lokt! de vrijheid, de ruimte, je word hier gek van de ruimte! Een mensch met een leven dat in stukken ligt, kàn niet meer in de ruimte leven, die moet in de groote stad onderduiken, dan voelt hij de pijn niet zoo hevig.”

Jaap zweeg; maar van dat oogenblik af begon hij te zoeken voor Tom, te schrijven naar links en naar rechts; en voor Tom begon het solliciteeren, het hoopvol op reis gaan, het teleurgesteld thuis-komen. Overall was een teveel! Voor de eenvoudigste kantoorbetrekkingen waren reeksen sollicitanten die beter beslagen op 't ijs kwamen dan Tom. De eene werkgever gaf hoop, de andere niet, de oude spanningen begonnen zich van Tom meester te maken, en toen de winter kwam met zijn lange opgeslotenheid van duistere dagen, gebeurde het af en toe, dat Tom na zulk een mislukte sollicitatie dagen lang wegbleef.

„Nu moeten we er om denken, dat we dag en nacht de deur voor hem openhouden,” zei Jaap, toen Tom den eersten keer uitbleef, „hij moet weten, dat hij hier altijd een welkome gast is.”

Dat was allemaal goed en wel, vond Netty, als Jaap thuis was. Maar Jaap was menigen langen avond weg, een enkele maal ook 's nachts, als hij een lezing in de stad moest houden.

Dan borg de donkerheid voor Netty duizend vreemde, angstwekkende geluiden; er doken uit den nacht allerlei zwarte gestalten op, die hun spookachtige handen konden uitstrekken naar den langen, gemakkelijk te draaien deurknop, en binnenkomen, zonder dat een veilig slot hen tegenhield!

Wat een wonderbaarlijke geluiden vulden de stilte op zulk een donkeren avond alleen. Zelfs de meubels begonnen te leven; ze ademden, zuchtten, . . . hoe strakker het luisteren werd, hoe bekender en gevaarlijker de geluiden zich voordeden.

Jaap lachte er om, als ze hem van haar angsten vertelde.

„Het was de wind, Netty, die de takken van de heesters door elkaar woelde, dat heb je gehoord!”

„Maar Jaap, het leek precies, of er voortdurend voetstappen schuifelden langs het huis!”

„Het was het lekken van de goot, of misschien die lange rozentak, die langs het blind schuurde! Hoe kom je toch zoo bang?”

„De angst voor den schrik,” lachte ze, „dat is het natuurlijk! Stel je voor, dat Pietertje Post, terwijl ik hier dood-alleen zat, op de deur kwam bonzen, of dat Hend Holt opeens in de keukendeur verscheen, dronken en dreigend!”

„Wat dan nog?” lachte Jaap, „Pietertje Post waagt het niet om binnen te komen, en Hend Holt doet geen kip kwaad.”

„Och ja . . .” besloot Netty, „het is ook onzin!” en zoo vond Tom altijd de achterdeur open, als hij van zulk een ongelukstocht thuiskwam; hij sloop naar binnen en schoof bij de tafel alsof er niets gebeurd was.

Niemand vroeg hem iets; alleen begon het zoeken en solliciteeren weer van voren af aan. Toch, eens leek er werkelijk iets goeds in 't zicht. Er was een hoopvol antwoord gekomen. Tom ging op reis en beloofde dienzelfden avond thuis te zullen komen.

Hij vertrok gelijk met Jaap, die voor zaken op reis moest en den volgenden morgen met de eerste gelegenheid terug zou keeren. Netty repte zich den ganschen dag met haar werk, en toen ze Alf

en Jaapje naar bed had gebracht zat ze rustig met haar handwerk op Tom te wachten, die nu spoedig komen moest; de trein was binnen. Straks zou ze hem zien, wie weet, met zijn oude, blije gezicht, dat hij vroeger dikwijls had als 't een of ander hem vroolijk verraste.

De tijd verstreek, geen Tom!

„Als het nu toch weer mis geweest is,” zuchtte Netty! „En hij heeft zoo vast beloofd, dat hij thuis zou komen. Jaap zou vreeselijk verdrietig zijn als hij hem morgen niet vond.” Ze borg haar werk op en luisterde, neen ja toch! neen! Onder 't luisteren voelde ze weer die vreemde spanning over zich komen, waarbij ze ieder geluidje met onnatuurlijk gescherpt gehoor in zich opnam en naar de beteekenis er van zocht stil! daar hoorde ze wezenlijk voetstappen op het grint, het was ditmaal geen verbeelding. De hond van den speelman blafte ook niet, het zekerste bewijs, dat Tom in aantocht was.

Ze liep haastig de gang door naar de keuken, den glimlach van welkomst op haar gezicht.

„Tom, ben je daar?” lag op haar blijde lippen.

Ze deed de buitendeur open er was niemand! Verschrikt sloeg ze de deur weer dicht, voor de oogen van den nacht, die daar met zijn donker geheim voor haar stond en de voetstappen verborg, die ze zoo duidelijk had meenen te hooren. Bijna had ze den sleutel omgedraaid, vanzelf! Maar ze had Jaap beloofd de deur bleef open, Tom kòn nog komen, al was het niet waarschijnlijk.

Vóór ze weer ging zitten keek ze even bij Alf en Jaapje en vond het dwaas van zichzelf, dat de nabijheid van de kinderen haar tòch een gevoel van rust en veiligheid gaf.

Nu zou ze wat gaan lezen in plaats van naaien, en vroeg naar bed gaan.

Terwijl ze haar boek van de plank nam, hoorde ze, dat de hond van den speelman vervaarlijk begon te bassen. Wel verschrikkelijk, wat ging het beest te keer! Ze zag hem in haar verbeelding, den grooten, ruigen kop met al de haren van zijn kraag in woede recht overeind, met zijn wijden, rooden muil, waarin de scherpe, witte tanden blonken, waanzinnig rukkend aan zijn ketting. Niemand zou het wagen op het erf van den speelman te komen! maar hier!!

Tom kon het niet zijn; de hond van den speelman kende hem te goed! Wie, in de wereld . . . , maar nu liet ze het boek van schrik uit haar handen vallen, daar gingen sloffende voeten door het grint Hend Holt In plotselinge schrik en spanning vloog ze naar de achterdeur en draaide den sleutel om, trok achter haar haastige, bevende vingers den sleutel mee, die klinkend sloeg tegen den steenen vloer. Dat geluid doorschokte haar zenuwen zoo hevig, dat ze zich geen tijd gunde den sleutel op te rapen, maar terugvluchtte naar de woonkamer, bang voor een glimp van Hend Holt's gezicht door het raampje naast de deur en den klank van zijn lallende stem.

„Kinderachtig bang,” ben ik, zei ze, „kinderachtig bang, en ik kan 't niet helpen,” de tranen stonden haar in de oogen. Nu was de deur op het veilige slot. Tom kwam niet meer, alle vreemde geluiden waren plotseling verdwenen, de voetstappen weggezworven in den nacht.

Toen belachte ze haar vrees en zamelde zelfs zooveel moed, dat ze besloot, vóór ze ging slapen, de deur van 't slot te doen om Jaap te plezieren. Juist, toen ze klaar was met dit besluit, hoorde ze opnieuw voetstappen; ze kwamen vlak langs haar venster en gingen hun zekeren weg naar de achterdeur.

In een oogwenk was ze de gang door. „Ik ben er zoo, Tom, wacht even!”

Ze rukte de keukendeur open; er brandde een petroleumlampje, dat wierp een weifeling van licht door de duisternis in de achterkeuken, naar het raampje bij de buitendeur. Tegen dat raampje gedrukt, geplakt, zag ze een gezicht, met oogen zwart van angst, die door het glas boorden naar den sleutel die de deur gesloten hield, en in hun doodsbenauwdheid háár niet zagen: Tom, met zijn hart in de gevangenis!! Haar voeten weigerden te gaan, haar stem weigerde geluid te geven; ze worstelde als in een nachtmerrie, maar toen ze haar gebonden voeten tot gaan had gedwongen, was het gezicht verdwenen.

Bevend grabbelde ze naar den sleutel en opende de deur.

„Tom,” stamelde ze eindelijk in den nacht, een kleine, in stukken gebroken roep door de golvende donkerheid verzwolgen.

„O God,” fluisterde ze, „nu heeft zijn twijfelend hart die gesloten deur niet kunnen verdragen, nu is hij misschien weg voorgoed!”

Toen luisterde ze weer en riep, en bad, dat de voetstappen toch terug mochten keeren, alle voetstappen, die zij in den donkeren nacht had meenen te hooren, van alle zwervers van de wereld.

Alles bleef stil.

Toen ging ze naar binnen en wist maar van één ding: Tom achterna! Hij kon niet ver weg zijn.

Haastig stak ze de stallantaren aan; toen ging ze nog even naar haar jongens. Er brandde een nachtlichtje diep in de waschkom; het wierp een lichtkransje over den witten rand, Jaapje's veilige plekje om naar te kijken, als hij wakker werd. Jaapje was bang in donker. Ze knielde bij zijn bedje. „Heer, vergeef, en bewaar mijn jongens,” bad ze. Toen lei ze haar hand op hun hoofdjes en ging heen.

„Nu is er niemand om op jullie te passen, dan God,” zei ze hardop, „en God is niemand; God is, als het er voor ons op aankomt, meestal niemand. Zoo prachtig staat het met ons geloof.”

De deur bleef open; de voetstappen mochten eens terugkeeren, terwijl ze weg was.

„Gij Heer Jezus” smeekte ze.

Toen liep ze het tuinpad af, den grintweg op. Waarheen? allerwaarschijnlijkst naar den rechtschen hollen weg, die door de akkers naar de bosschen voerde; daar trok Tom meestal heen op zijn eenzame wandelingen. De weg schoot, blank in het lantaarnschijnsel, met kleine sprongen voor haar open, zoodat ze volgen kon, veel sneller dan ze gedacht had. Als ze even buiten den lichtcirkel keek, lag alles dicht in nacht gedekt.

„Tom, Tom!” riep ze af en toe, en schrok dan van haar eigen stem, die een antwoord vorderde, terwijl ze voelde dat ze hevig ontstellen zou, als er plotseling een antwoord kwam.

Bij den hollen weg sloeg ze af. Nu ging het voetje voor voetje, strompelend en struikelend over de ruigten van het karspoor; de duisternis was hier zóó dreigend, dat ze telkens meende een zwarte gedaante te zien, die zich vlak voor haar plaatste. Dan stond ze benauwd stil en hief de lantaren omhoog. Het licht brandde een

rafelgat in het zwarte rag van den nacht en door dat rafelgat ontdekte ze weer niets dan nacht.

Dan dapper vooruit, tot de weg steeg en de wal brak, zoodat het open veld aan weerszijden begon te klaren en de duisternis iets van haar geheimzinnige dichtheid verloor.

„Tom! Tom!” begon ze weer te roepen, en wachtte bij elken roep en luisterde, turend buiten den lichtcirkel van de lantaren, . . . daar zag ze plotseling iemand, midden op den rechtschen akker, roerloos wachtend zooals zij.

„Tom, ben jij het?” riep ze.

Toen er geen antwoord kwam, liep ze trillend van schrik door, de gestalte liep mee. Benauwd stond ze stil, de gestalte wachtte. In bonzenden angst, die haar tot weten drong, ging ze er recht op af, dwars over 't veld, met hoog-opgeheven lantaren, . . . en vond een manshoog-opgeschoten bremstruik op een akkerscheiding.

De tranen sprongen haar in de oogen. Ze zocht haar weg terug naar het karspoor en terwijl ze daar een oogenblik stilstond om te kalmeeren hoorde ze duidelijk het geluid van voetstappen, die naderden van den kant van het bosch.

Ze wachtte in uiterste spanning. Haar hart voorzeide haar, dat het Tom was; misschien had hij haar dwaallicht op den akker gezien. Uit het donker, dichter, dichterbij . . . „Tom . . .” zei ze kleintjes en nu toch weer bevend onder de zekerheid, dat hij het was met zijn arm, gevangen hart, dat nergens rust kon vinden.

Nu stond hij vóór haar; ze zag de hoogheid van zijn gestalte en de vertrokkenheid van zijn gezicht.

Zonder iets te zeggen nam hij haar met een heftig gebaar de lantaren uit de hand en hield haar bij den arm, terwijl ze over het bonkige spoor terugworstelden naar den grintweg.

Daar bleef hij staan. „Is Jaap dan al thuis?” vroeg hij ruw, „ik dacht dat Jaap morgenochtend pas terug zou komen!”

„Neen, Jaap is er niet,” stamelde Netty, „als Jaap er geweest was, zou de deur . . .”

„Stil, zeg het niet!” barstte hij uit.

Maar na een poosje vroeg hij: „Hoe wist je, dat ik er was, en wie is er bij de kinderen? Ik heb toch niemand bij je gezien . . .”

„Er is ook niemand bij Alf en Jaapje, dan God.” Hij schudde haar bij den arm. „Dat meen je niet! Kwam je om mij te zoeken, en liet je de kinderen alleen in huis? Je had kunnen struikelen en vallen in donker!”

Ze antwoordde niet; een rilling van schrik voer door haar heen, over deze mogelijkheid, waaraan ze niet eens had gedacht.

Toen ze het tuinhok binnengingen, zei Tom: „Geef me den sleutel, Netty, dan zal ik de deur opendoen.”

„De deur is open, Tom!”

Hij schreeuwde het bijna uit. „Dat is te erg, dat had je niet voor mij mogen doen!” . . .

Terwijl hij haar binnen liet gaan, bleef hij duizelend op den drempel en keek in den nacht vol verschrikking, die achter hem lag; het was of een golf van licht zich plotseling gestort had in zijn duistere ziel, licht dat pijn deed, dat brandde, en vrat aan den ijzerharden haat en het doodelijk verzet, die het aanschijn hadden gegeven aan den dief en moordenaar, die Tom heette, en Tom niet was, . . . Tom, van God!

Terwijl hij daar stond en worstelde met deze nieuwe, blijde pijn, voelde hij zich bij den arm gegrepen; hij keek om en zag Netty's witte gezicht, waarin alle zenuwen trilden van ontroering.

Ze trok hem mee naar de gang, en bleef bij de woonkamerdeur staan met haar vinger tegen den mond.

„Luister . . .”

Uit de kamer van de jongens klonk een ongewoon geluid, alsof iemand aldoor zacht mompelend sprak, of bad.

„Kom mee, Tom!” Hij volgde haar naar binnen; daar was niets! De deur naar de slaapkamer stond open; . . . in de schemering van het nachtlicht, zagen ze een in elkaar gedoken gestalte voor Alf's bedje, die onverstaanbare woorden brabbelde, zachtjes voor zich heen, alsof hij er zich van bewust was, dat de kinderen niet mochten ontwaken en schrikken van zijn vreemde tegenwoordigheid.

Toen hij voetstappen hoorde, keek hij op!

Hend Holt met zijn verziekt, verdronken gezicht, waaruit zijn verdwaasde oogen Tom en Netty aanstaarden, alsof hij een verschijning zag.

Al de schatten uit zijn marsje, de blinkende knopen en bonte kralenkettingen had hij op Alf's bedje uitgestald. Alf lag met zijn neus in het kussen, precies zoals zijn moeder hem verlaten had, en sliep gerust. . . . Al de vreemde voetstappen, . . . van alle zwervers in de wereld . . .

„Ik hebbe op de kinderen epast,” stamelde Hend Holt, „ie hadde de deur open 'elaten.”

Toen stond hij op en wankelde van Alf's bedje weg, Netty en Tom voorbij naar de gang, zijn marsje met al de schatten in den steek latend.

Nu eerst kwam Netty tot besef van wat er gebeurd was. Ze liep hem achterna. „Hend Holt,” zei ze ontroerd. „Wat heb jij goed op mijn jongens gepast! Zul je morgen terugkomen om je marsje te halen? Beloof je me dat? Als jij niet hier komt, dan komen Alf en ik bij jou.”

Hend Holt brabbelde wat onverstaanbare woorden en verdween toen in den nacht, dreigend met zijn vuisten.

Toen ze weer in de slaapkamer kwam vond ze Tom op de plaats van Hend Holt.

Hij zat met gebogen hoofd en zamelde eerbiedig al de kostbaarheden in het marsje.

„Kijk Netty . . .” zei hij in deemoed gebroken, „zoo rijk heb ik opeens het leven gezien in de liefde van God, . . . er is ruimte voor mij gekomen, voor den allerellendigsten. Door de open deur is al deze rijkdom naar binnen gevloeid.”

Zoo rijk, met zijn hart en zijn handen open naar het leven, naar God, stond hij den volgenden morgen bij het hek naar den grintweg uit te kijken naar Jaap.

Jaap zag hem al van uit de verte en zijn hart lachte . . .

